

Overzicht activiteiten: Academische Werkplaats 'Sociale relaties en Gehechtheid'

periode 2012 t/m 2017

ACADEMISCHE WERKPLAATS

B BARTIMEUS

VU **VRIJE
UNIVERSITEIT
AMSTERDAM**

- 1 Het kennisgebied sociale relaties en gehechtheid
- 2 De academische werkplaats 'Sociale relaties en Gehechtheid'
- 3 Projecten en samenwerkingsverbanden
- 4 Innovaties, interventies en diagnostiek
- 5 Cursussen en trainingen
- 6 Publicaties
- 7 Publicatie van abstracts
- 8 Overige publicaties
- 9 Publicatie van boeken
- 10 Voordrachten en posters
- 11 Nominaties, prijzen en erkenningen
- 12 Promoties
- 13 Tot slot

1. Het kennisgebied sociale relaties en gehechtheid

Bartiméus en de Vrije Universiteit Amsterdam werken sinds 2001 intensief en structureel samen op het terrein van onderwijs en onderzoek voor mensen met visuele en visuele en verstandelijke beperkingen. Sinds 2009 gebeurt dit binnen het kader van een convenant tussen Bartiméus en de Faculteit der Gedrags- en Bewegingswetenschappen, sectie Ontwikkelingspedagogiek. Deze sectie heeft een goede nationale en internationale reputatie op het gebied van onderzoek en onderwijs omtrent opvoeding, geestelijke gezondheid en zorg voor mensen met beperkingen. De afdeling draagt bij aan het verder ontwikkelen van professionaliteit binnen de zorg voor kinderen en volwassenen met een beperking. Hierbij gaat het om het effectief benutten en vergroten van kennis omtrent 'practice based evidence' en 'evidence based practice'. Nadrukkelijke aandacht vragen de volgende onderwerpen: diagnostiek, de invoering en evaluatie van methodieken, vergaren van kennis omtrent relaties/gehechtheid m.b.t. de ontwikkeling, welbevinden van mensen met beperkingen, en professionaliteit van zorgverleners in de omgang met cliënten.

Bartiméus Afdeling Psychotherapie werd in 2005 erkend als een excellent centrum voor behandeling van psychiatrische problematiek bij mensen met een visuele beperking (Specialistische Geestelijke Gezondheidszorg; SGGZ). In 2015 affilieerde de afdeling zich met de branchevereniging GGZ-Nederland. Daarnaast bestaat er erkenning voor scholing tot gezondheidszorgpsycholoog en tot gezondheidszorgpsycholoog/specialist klinisch psycholoog met een praktijkopleidingsplaats bij Bartiméus-Reinaerde en samenwerking met de Robert Coppes Stichting. Onze psychotherapeuten hebben veel ervaring. Zij hebben onderzoek gedaan naar de relatie tussen de kwaliteit van sociale relaties en gehechtheid. Bartiméus heeft hiermee hoogspecialistische kennis ontwikkeld ten aanzien van het kennisgebied gediagnosticeerde gehechtheidsproblematiek en/of aan gehechtheidsproblematiek verbonden psychiatrische problemen en stoornissen. Naast voortdurende kennisontwikkeling over de behandeling in de ambulante GGZ-afdeling is ook veel onderzoek gedaan naar preventie van het ontstaan van gehechtheidsproblematiek en zijn op dit gebied interventies ontwikkeld.

Voor alle kinderen geldt dat een veilige band met hun ouders de beste basis is voor een gezonde sociaal-emotionele ontwikkeling. Dit geldt uiteraard ook voor kinderen met een visuele en/of verstandelijke beperking. Als een kind zich veilig voelt, kan het zich positief ontwikkelen vanuit de eigen mogelijkheden en leert het zijn eigen emoties te reguleren. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat dit een zeer belangrijke voorwaarde is voor het ontwikkelen van een veilige gehechtheidsrelatie; het vormt de basis voor een zo gezond mogelijke sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van een kind. Een ouder is een veilige uitvalsbasis en een veilige thuishaven als hij de emoties van het kind op een juiste ofwel sensitieve manier kan spiegelen en verwoorden. Het herkennen en verwoorden is bij kinderen met een visuele, of visuele en verstandelijke beperking, extra moeilijk. Daarom is het kernthema van de academische werkplaats 'sociale relaties en gehechtheid'.

In deze publicatie geven we een overzicht van de wetenschappelijke projecten, activiteiten en publicaties van de laatste vijf jaar. Gezamenlijk vormen zij de basis van het huidige kennisdossier en de ervaring waarmee therapeuten binnen de GGZ-afdeling van Bartiméus een zo goed en efficiënt mogelijke behandeling voor hun cliënten vormgeven. Richtte het kennisdossier zich aanvankelijk alleen op geestelijke gezondheidszorg; in de loop der jaren is het uitgebreid met preventie en ondersteuning, scholing en algemeen welzijn.

2. De academische werkplaats 'Sociale relaties en Gehechtheid'

Het doel van het expertisecentrum is om samen met partners te werken aan het effectief vergroten, verspreiden, implementeren en benutten van kennis (practice based evidence en evidence based practice). We willen de kwaliteit van kennisontwikkeling en kennisoverdracht op het gebied van 'sociale relaties en gehechtheid' verhogen ter bevordering van het welzijn van mensen met een visuele of visuele-en-verstandelijk beperking. Ook werken we aan kwaliteitsverhoging van de zorg- en dienstverlening in de praktijk. De activiteiten zijn gericht op alle facetten van de kenniscyclus: kennisvraag signaleren, ontwikkelen en onderzoeken, realiseren, delen en toepassen, verzamelen en evalueren. In de eerste plaats is het belangrijk dat er aandacht is voor diagnostiek van gehechtheidsproblematiek en sociaal functioneren. Ten tweede is er veel aandacht voor het ontwikkelen, invoeren en valideren van methodieken die gericht zijn op het bevorderen van het psychisch welzijn van mensen met een visuele of visuele-en-verstandelijke beperking.

Ten derde is behalve het ontwikkelen ook het uitdragen van kennis belangrijk, zodat deze in de praktijk toepasbaar wordt. Dit doen we in de vorm van cursussen en modules ter bevordering van het welzijn van mensen met een visuele of visuele-en-verstandelijke beperking en ter ontwikkeling van veilige en stimulerende relaties.

Dit document biedt een overzicht van de interventies, producten en onderzoeken die zijn ontwikkeld en uitgevoerd. Ook is een inventarisatie opgenomen van de publicaties en de ontwikkelde scholingen en trainingen. Wij verwijzen bij veel onderzoeken en producten naar websites voor meer specifieke informatie.

ACADEMISCHE WERKPLAATS

3. Projecten en samenwerkingsverbanden

Een overzicht van projecten van de afgelopen vijf jaar:

Titel project	Looptijd	Samenwerkingspartners (naam organisatie, afdeling)	Betrokkenheid Bartiméus / anderen (projectleider(s) en/of uitvoerenden)	Financier
EMB Hi Sense App Website van 'emb in beeld.'	2012 - 2014	Vrije Universiteit Amsterdam, Kennisplein Vilans & Metropolisfilm	Dr. P.S. Sterkenburg (Bartiméus/VU)	Fonds NutsOhra
Multimedia trainingsprogramma	2013 - 2014	Ambiq	Dr. P.S. Sterkenburg (Bartiméus/VU)	Bartiméus Academie & Ambiq
Mentor Support Website van 'mentor support'.	2014 - 2018	Vrije Universiteit Amsterdam, Visio	Dr. E. Heppe (VU) & Dr. S. Kef (VU)	ZonMw - Vereniging Bartiméus Sonneheerd
Energie managen in je werk Link naar onderzoeksverslag energie managen in je werk.	2015 - 2017	Vrije Universiteit Amsterdam	E. Luttkik (Bartiméus), M. Overbeek (VU) & Dr. P.S. Sterkenburg (Bartiméus/VU)	VIVIS
Stop nu met pesten Website van 'stop nu met pesten.'	2015 - 2016	Vrije Universiteit Amsterdam, Metropolisfilm, Ons Tweede Thuis	P. Lievense, (Bartiméus) Dr. P.S. Sterkenburg (Bartiméus/VU) & Drs. M. Wouda (OTT)	Vereniging Bartiméus Sonneheerd & VIVIS
Biorespons systeem 'de slimme sok' Meer informatie over 'de slimme sok'.	2015 - 2019	Vrije Universiteit Amsterdam, TU/e	K. Frederiks (TU/e & VU) & Dr. P.S. Sterkenburg (Bartiméus/VU)	VIVIS & Vereniging Bartiméus Sonneheerd
NPG: Sociale Relaties en ICT. Website van het project Sociale relaties en ict.	2016 - 2020	Vrije Universiteit Amsterdam, Ons Tweede Thuis, Cordaan, ASVZ, Prader-Willi Fonds, TU/e	Dr. P.S. Sterkenburg (Bartiméus/VU) & Drs. M. Wouda (OTT)	ZonMw - Gewoon Bijzonder
VIPP-V Video over VIPP-V.	2012 - 2017	Vrije Universiteit Amsterdam, Visio	Dr. P.S. Sterkenburg (Bartiméus/VU), Dr. S. Kef (VU) & Prof. C. Schuengel (VU)	ZonMw - Inzicht

Preventie van vallen	2016 - 2017	Vrije Universiteit Amsterdam	Dr. L. Enkelaar (Bartiméus), Dr. M. Overbeek (VU) & Dr. P.S. Sterkenburg (Bartiméus/VU)	VIVIS
Mogelijkheden van sensortechnologie Meer informatie over sensortechnologie	2017 - 2018	Vrije Universiteit Amsterdam	G. van Woensdrecht, Dr. H. Scholten, D. Lunenburg, Drs. C v. Alfen & Dr. P.S. Sterkenburg (Bartiméus)	Vereniging Bartiméus Sonneheerdt
Spelenderwijs spiegelen Meer informatie over 'Spelenderwijs spiegelen'	2017 - 2019	TU/e	Dr. P.S. Sterkenburg (Bartiméus/VU) & Dr. E.I. Barakova (TU/e)	Vereniging Bartiméus Sonneheerdt
Robot Bart Meer informatie over 'Robot Bart'	2018 - 2019	Vrije Universiteit Amsterdam, TU/e	Dr. E. Van Wingerden (VU), Dr. P.S. Sterkenburg (Bartiméus/VU), Dr. T. Lourens (TiViPE) & Dr. E.I. Barakova (TU/e)	Vereniging Bartiméus Sonneheerdt
EMB & ICT Video over project EMB & ICT.	2018 - 2022	Ben Sajet Centrum, Vrije Universiteit Amsterdam, Ons Tweede Thuis, Cordaan, Ipse de Bruggen, Prader-Willi Fonds, TU/e	Dr. P.S. Sterkenburg (Bartiméus/VU) & Drs. M. Wouda (OTT)	ZonMW - Gewoon Bijzonder

Samenwerkingsverbanden

Bartiméus heeft de afgelopen jaren de volgende samenwerkingsverbanden gerealiseerd en/of uitgebreid:

- * De academische werkplaats 'Sociale relaties en Gehechtheid bij mensen met een visuele en/of verstandelijke beperking' valt binnen de reeds bestaande samenwerkingsrelatie van Bartiméus met de Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Gedrags- en Bewegingswetenschappen, Afdeling ontwikkelingspedagogiek. Dit samenwerkingsverband is vastgelegd in een convenant (2009) en na een tussentijdse beoordeling verlengd. Er is zeer veel tevredenheid over de samenwerking. In de loop der jaren is de betrokkenheid van de deelnemers toegenomen, evenals de omvang van de projecten. De output in de vorm van artikelen, presentaties, publicaties en projecten is met behoud van hoge kwaliteit gestegen.
- * Bartiméus en Ons Tweede Thuis (OTT) hebben de intentie tot samenwerking uitgesproken. Inmiddels is er ook een samenwerkingsrelatie tussen de Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Psychologie en Pedagogiek, afdeling Ontwikkelingspedagogiek en Ons Tweede Thuis.
- * De samenwerking met Cordaan wordt onder andere vormgegeven door een pilotstudie inzake onze Hi Sense App en projecten 'Sociale relatie en ICT' en 'EMB & ICT'.
- * VU, OTT en Cordaan zijn deelnemers in het programma van het Ben Sajat Centrum.
- * Verder is er een subsidie ontvangen voor een netwerk rond het thema: 'Sociale relaties en ICT' en voor 'EMB en ICT' waarin ook bijvoorbeeld ASVZ, Prader-Willi Fonds, Stichting Down Syndroom, ROC Amsterdam, Hogeschool Amsterdam en Ipse de Bruggen participeren.
- * Andere organisaties waarmee we projecten hebben lopen zijn: Amerpoort, Ambiq, Twentse Zorgcentra en Technische Universiteit Eindhoven.

Ook de samenwerking met onderzoekers in het buitenland groeit:

- * We zijn actief betrokken binnen een netwerk van onderzoekers op het gebied van het sociaal emotioneel functioneren van mensen met een beperking. Dit netwerk omvat onderzoekers uit Nederland, Duitsland, België, Engeland en Italië. Network of Europeans on Emotional Development: NEED
- * Bartiméus heeft een langlopende samenwerking met Esmé van Rensburg van de Noord-Wes Universiteit Potchefstroom in Zuid Afrika. Uitwisseling studenten en samenwerking met betrekking tot wetenschappelijk onderzoek rond het thema Sociale Relaties en Gehechtheid.
- * Er is een goede samenwerking met Tanja Sappok Berlijn, een behandelcentrum mensen met een verstandelijke beperking. Focus is gericht op ontwikkeling van diagnostische instrumenten rond Sociale Relaties en Gehechtheid.
- * De samenwerking met Wei Chen van de Fudan Universiteit in Shanghai China is versterkt met een gezamenlijke aanvraag inzake het bioresponssysteem dat we binnen Bartiméus toetsen.
- * Op het gebied van interculturele verschillen met betrekking tot gehechtheidsrelaties werken we samen met Mary Tarsha (Kroc Institute for International Peace Research University of Notre Dame) in de Verenigde Staten.
- * Er vindt kennisuitwisseling plaats met de Scottish Sensory Centre, Edinburgh Scotland

4. Innovaties, interventies en diagnostiek

De afgelopen vijf jaren heeft Bartiméus aan de volgende innovaties, nieuwe interventies en vormen van diagnostiek een substantiële bijdrage geleverd:

Naam van innovatie, interventie, diagnostiek	Korte toelichting	Is/wordt er (wetenschappelijk) onderzoek naar gedaan naar de effectiviteit?	Is het product binnen en/of buiten Bartiméus bekend
ITGG: Integratieve therapie voor gehechtheid en gedrag, erkend als interventie bij NJI databank: Meer informatie over ITGG.	Behandeling van gehechtheidsproblematiek bij mensen met een visuele en ernstig verstandelijke beperking.	Effectiviteit is bewezen.	De toepassing wordt zowel intern als extern gebruikt. Cursussen zijn via RINO Utrecht te volgen.
TTSA, Technologie ondersteunde therapie voor seperatieangst: Shakem Meer informatie over TTSA. Meer informatie over 'Shakem'. Website van 'Shakem'.	Bij deze therapie maken we gebruik van een speciaal ontwikkelde iPhone-app, waarmee cliënt en begeleider op een heel eenvoudige manier berichten naar elkaar kunnen sturen. Cliënten kunnen met de app aangeven hoe zij zich voelen door het aanraken van smileys: blij, boos, verdrietig, bang of help. Vervolgens reageert de begeleider met een bericht, afhankelijk van de situatie. 'Jij bent blij!'. Dit stimuleert het besef bij de cliënt dat hij altijd bij zijn begeleider terecht kan, ook al ziet hij hem niet. Er is een protocol gekoppeld aan het gebruik van Shakem.	Effectiviteit is bewezen	De toepassing is zowel voor intern als extern gebruik. Via de website van Shakem is de benodigde informatie te verkrijgen.
Serious game: Stop nu met pesten Website van 'Stop nu met pesten'.	Voor ouders en begeleiders van mensen met een visuele en/of verstandelijke beperking.	Effectiviteit is bewezen	Intern en extern

<p>Biorespons ‘slimme sok’ Meer informatie over ‘de slimme sok’.</p>	<p>Systeem om stress te meten bij personen met een ernstig verstandelijke beperking. Het prototype is ontwikkeld.</p>	<p>De afronding van het onderzoek is gepland voor 2019</p>	<p>Intern en extern</p>
<p>Serious game: De wereld van Empa Meer informatie over ‘De wereld van Empa’. Website van ‘De wereld van Empa’.</p>	<p>Om goede zorg aan mensen met een beperking te kunnen bieden, is het belangrijk om je in een ander te kunnen verplaatsen. Daarom hebben we ‘De wereld van Empa’ ontwikkeld voor ouders en begeleiders. Dit spel is gericht op het vergroten van hun gevoel van empathie voor mensen met een beperking. Het helpt hen om adequaat te kunnen reageren.</p>	<p>Effectiviteit is bewezen</p>	<p>Intern en extern</p>
<p>EMB Hi Sense App Website van de ‘EMB Hi Sense App’. Video over de ‘EMB Hi Sense App’. Video van toepassing van de ‘EMB Hi Sense App’.</p>	<p>Doel van de app is het vergroten van de sensitiviteit en responsiviteit van ouders en begeleiders voor mensen met een ernstig verstandelijke beperking.</p>	<p>Pilotstudie is afgerond.</p>	<p>Intern en extern</p>
<p>VIPP-V Meer informatie over VIPP-V.</p>	<p>Video Feedback voor ouders met een jong kind met een visuele beperking.</p>	<p>Effectiviteit is getest. VIPP-V is voornamelijk effectief voor het verminderen van stress bij ouders.</p>	<p>Intern en extern</p>

5. Cursussen en trainingen

Het volgende overzicht omvat alle cursussen die door Bartiméus zijn ontwikkeld, of waaraan Bartiméus een belangrijke bijdrage heeft geleverd bij de ontwikkeling:

- * RINO: cursus “Diagnostiek van gehechtheidsproblemen bij K&J met een licht verstandelijke (en visuele) beperking”. F. Dekker en K. van Haaften.
- * RINO Utrecht: driedaagse cursus “Diagnostiek van verstoorde gehechtheid bij mensen met een visuele en/of licht verstandelijke beperking”. F. Dekker en K. van Haaften.
- * RINO Utrecht: driedaagse cursus “Gehechtheidstherapie”. P. Sterkenburg en H. Hokke.
- * RINO Utrecht: driedaagse cursus “Mentaliseren Bevorderende Begeleiding”. F. Dekker en P. Sterkenburg.
- * RINO Utrecht: denktank nieuwe lesmodule in de GZ K&J opleiding: “omgaan met beperkingen” (9 juni 2015) P. Sterkenburg.
- * Cursus/Training “Disturbances of Attachment Interview (DAI)”, Masteropleiding VU Amsterdam, 3-daagse training. H. Giltaij, C. de Schipper & M. Oosterman.
- * (2015) e-learning: “Begeleiding van gehechtheidsproblematiek”. Compleet met video’s, casussen, opdrachten en feedback. P. Sterkenburg.
- * Opleiding Orthopedagoog-generalist VU Amsterdam Blok, 10 dagdelen: “Behandeling van mensen met een visuele- of visuele-en-verstandelijke beperking”. P. Sterkenburg, K. Van Haaften, M. Weijburg & H. Giltaij.
- * Opleiding Orthopedagoog-generalist Universiteit Leiden, 4 dagdelen: “Mensen met een verstandelijke beperking en gehechtheid”, K. van Haaften.
- * Video Interventie Positive Parenting – V (VIPP-V) door P.S. Sterkenburg, J. Verweij en J. Oppenneer. (10 dagdelen).

6. Publicaties

Onderstaand een overzicht van (wetenschappelijke) publicaties in (inter)nationale gezaghebbende tijdschriften en vaktijdschriften. Auteurs namens de instelling of werkend vanuit het convenant tussen Bartiméus en VU Amsterdam, zijn vet gedrukt.

2013

- **Giltaij, H.P., Sterkenburg, P.S.** & Schuengel, C. (2013). Psychiatric diagnostic screening of social maladaptive behavior in children with mild intellectual disability: Differentiating disordered attachment and pervasive developmental disorder behavior. *Journal of Intellectual Disability Research*.
- Karsten, M., den Brok, W., Mollema, N. & **Sterkenburg, P.S.** (2013). Technologie tegen separatieangst. *Markant*, oktober 30-33. <http://www.bartimeus.nl/documenten/Kennisbank/TTSA%20artikel%20Markant%20oktober%202013.pdf>.
- Schuengel, C., de Schipper, J.C., **Sterkenburg, P.S., & Kef, S.** (2013). Attachment, intellectual disabilities, and mental health: Research, assessment, and intervention. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. 26(1), 34-46.

2014

- Akkerman, Alma; Janssen, Cees; **Kef, Sabina**; Meininger, Herman, (2014) Perspectives of employees with intellectual disabilities on themes relevant to their job satisfaction. An explorative study using photovoice. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*.
- Begeer, S., Dik, M., voor de Wind, M. J., Asbrock, D., Brambring, M., **Kef, S.** (2014) A new look at Theory of Mind in children with ocular and ocular-plus congenital blindness. *Journal of Visual Impairment & Blindness*. p.17-27.
- Moonen, X.M.H., **Kef, S.**, & Fischer, S. (2014). Orthopedagogues and the realization of inclusion of people with disabilities in the Netherlands (Liecebni pedagogovia a realizácia inklúzie I udi s postihnutim v Holandsku). In: M. Hornaková & P. Janosko (eds.). *PROinkluzivna klima skoly*, 104-109. Rozomberok: VERBUM.
- **Brok, W. den, & Sterkenburg, P.** (2014). Self-controlled technologies to support skill attainment in persons with an autism spectrum disorder and/or an intellectual disability: a systematic literature review. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*. (May)22: (doi:10.3109/17483107.2014.921248) <http://informahealthcare.com/doi/abs/10.3109/17483107.2014.921248>.
- Kroon, M. & **Sterkenburg, P.S.** (2014). De Cirkel van Veiligheid bij een LVB cliënt & systeem (CvV-LVB): een pilot case study. *Onderzoek en Praktijk*, 12(1), 23-31.
- **Lievense, P., Hokke, H., & Sterkenburg, P.S.** (2014). Een pilotstudie naar de effecten van mindfulness voor mensen met een visuele en matige verstandelijke beperking en hun begeleiders. *Onderzoek en Praktijk*, 12(2), 7-18.
- Meddeler - Polman, B., Van Gerresheim, A.M., Krijnsen, E., **Kef, S.**, Hoekman, J., **Sterkenburg, P.S.**, (2014). Ervaringen met vraaggericht werken bij mensen met een licht verstandelijke beperking. *Nederlandse Tijdschrift Zorg*, 3, 239-254.
- **Sterkenburg, P.**, Bremmer, M., Croes, M., & Frederiks, K. (2014). Biofeedback project: mobiele app voor baby's met Prader-Willi-syndroom. *Prader-Willi / Angelman vereniging Nieuwsbrief*, 1 (april).

- **Sterkenburg, P.S.** & Schuengel, C. (2014). Integratieve Therapie voor Gehechtheid en Gedrag: behandelprotocol. In C. Braet & S. Bögels (Eds.), *Protocollaire behandelingen voor kinderen met psychische klachten. Geheel herziene druk.* (pp. 465-481). Amsterdam: Boom.
- **Sterkenburg, P.S.** (2014). Integratieve Therapie voor Gehechtheid en Gedrag. In B. Twint & J. De Bruijn (Eds.), *Handboek verstandelijke beperking: 24 succesvolle methoden.* (pp. 259-267). Amsterdam: Boom.
- Kluvers, D., **Lieveense, P., & Sterkenburg, P.S.** (2014). Empathischer worden met een game: hoe verminder je vooroordelen over mensen met een beperking en vergroot je de empathie? *Markant*. December, 26-29.

2015

- Frederiks, K., Croes, M., Chen, W., Oetomo, S. B., & **Sterkenburg, P.** (2015). Sense - a biofeedback system to support the interaction between parents and their child with the Prader-Willi syndrome: a pilot study. *Journal of Ambient Intelligence and Smart Environments* 7, 449–459.
- **Giltaij, H.P., Sterkenburg, P.S.** & Schuengel, C. (2015). Psychiatric diagnostic screening of social maladaptive behavior in children with mild intellectual disability: Differentiating disordered attachment and pervasive developmental disorder behavior. *Journal of Intellectual Disability Research*, 59(2): 138–149.
- **Heppe, E.C.M., Kef, S.** & Schuengel, C. (2015) Testing the effectiveness of a mentoring intervention to improve social participation of adolescents with visual impairments: study protocol for a randomized controlled trial, *Trials* 16(1). p.506 DOI: 10.1186/s13063-015-1028-z.
- Jonker, D., **Sterkenburg, P.S.**, & Van Rensburg, E. (2015). Caregiver-mediated therapy for an adult with visual and intellectual impairment suffering from separation anxiety. *Research in Developmental Disabilities*, 47(12), 1-13.
- **Lieveense, P., Sterkenburg, P.**, Bonnet, M. & Liber, J. (2015) 'Stop nu met pesten!': Een 'serious game'- interventie voor ouders, leraren en begeleiders van kinderen met een beperking. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 54, 495-505.
- Lisette M. van Leeuwen, Linda Rainey, **Sabina Kef**, Ger H. M. B. van Rens and Ruth M. A. van Nispen (2015) Investigating rehabilitation needs of visually impaired young adults according to the International Classification of Functioning, Disability and Health ACTA OPHTHALMOLOGICA Volume 93, Issue 7, November 2015, Pages: 642–650, Article first published online : 24 JUN 2015, DOI: 10.1111/aos.12782.
- Overbeek, M.M., **Sterkenburg, P.S., Kef, S.**, Schuengel, C. (2015). The effectiveness of VIPP-V parenting training for parents of young visual or visual-and-intellectual disabled children: Study protocol of a multicenter randomized controlled trial. *Trials*. 16:401.

2016

- Broek, E. van den, Eijden, A. van, Overbeek, M.M., **Kef, S, Sterkenburg, P.S.** & Schuengel, C. (2016). A Systematic Review of the Literature on Parenting of Young Children with Visual Impairments and the Adaptions for Video-Feedback Intervention to Promote Positive Parenting (VIPP). *Journal of Developmental and Physical Disabilities*. P. 1-43. 10.1007/s10882-016-9529-6.

- **Dekker-van der Sande, F.** (2016). Spel en mentaliseren bij kinderen met een visuele en/of verstandelijke beperking en een problematische gehechtheid. Spelenderwijs, vakblad voor speltherapie, december 2016.
- **Giltaij, H.P., Sterkenburg, P.S.** en Schuengel, C. (2016). Adaptive behaviour, comorbid psychiatric symptoms, and attachment disorders. *Advances in Mental Health & Intellectual Disabilities*, 10,(1), 82-91.
- **Giltaij, H., Sterkenburg, P.** en Schuengel, C. (2016). Gehechtheidsstoornissen. *Handboek Psychiatrie en lichte verstandelijke beperking*, De Tijdstroom. Utrecht. 127-144. ISBN: 9789058983022.
- Balans Magazine, 2016, jrg.29, no.2. Themanummer: Hechtingsproblematiek. Wat is het? De beste aanpak? pp. 31-47. In dit themanummer verschillende artikelen over gehechtheid: De zoektocht van de familie Groenewegen. Professionals Anniek Thoomes, Willem de Jong en **Francien Dekker** over de (wetenschappelijke) achtergrond van hechtingsproblemen, het belang van veilige hechting, en tips en tricks voor ouders en kinderen met hechtingsproblemen.
- **Dekker, F. & Sterkenburg, P.S.** (2016). Omgaan met gehechtheidsproblemen: gehechtheidsontwikkeling bij kinderen met een beperking. *Het Jonge Kind*, april: 28-30.
- Mutsaerts, C. G., Heinrich, M., **Sterkenburg, P.S.** & Sappok, T. (2016). Screening of ASD in adults with intellectual disabilities: using the DiBAS-R and/or the ACL. *Journal of Intellectual Disability Research. Special Issue*. 60(5), 512–522.
- Manojlovic, S., Boer, L., & **Sterkenburg, P.S.** (2016). Playful interactive mirroring to support bonding between parents and children with Down Syndrome. *Interaction Design & Children*. 21-24 June Manchester UK. Conference paper. <http://dx.doi.org/10.1145/2930674.2935987>.
- Sappok; T., Barrett, B., Vandevelde, S., Heinrich, M., Poppe, L., **Sterkenburg, P.**, Vonk, J., Kolb, J., Claes, C., Bergmann, T., Dosen, A., Morisse, F.. (2016) The Scale of Emotional Development – Short. *Research in Developmental Disabilities* 59, 166–175 <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0891422216301871>.
- **Sterkenburg, P.S.** (2016). Behandlung von Bindungsstörungen: Kinder und Erwachsene mit Mehrfachbehinderungen. In bhp verlag Heilpädagogik: Sinn, struktur, perspektive. DBM Druckhaus, Berlin. P. 237-247. ISBN: 978-3-942484-23-7.
- **Sterkenburg, P.S.** (2016). Pesten en sociale vaardigheden: recensie. *Markant*. Oktober, 22.
- **Giltaij, H., Sterkenburg, P.** en Schuengel, C. (2016). Hechtingsstoornissen. *Handboek. Psychopathologie en Verstandelijke Beperking*, Boom uitgeverij.

2017

- Bos A., Prah C. & **Sterkenburg P.S.** (2017). Mothers of children with an orofacial cleft: Satisfaction with Motherhood and Experience of Stress. *Dental, Oral and Craniofacial Research*, 4(2), 1-7. doi: 10.15761/DOCR.1000239.
- Bos A., **Sterkenburg P.S.**, Prah C. (2017). Moeders met kinderen die ingrijpende medische en tandheelkundige behandelingen hebben ondergaan: Een kwalitatief onderzoek naar ervaringen met professionals. *Tijdschrift voor orthopedagogiek, kinderpsychiatrie en kinderpsychologie (TOKK)*. 42, 19-29.
- Derks, O., Heinrich, M., Brooks, W., **Sterkenburg, P.S.**, McCarthy, J., Underwood, L., Sappok, T. (2017). SCQ algorithm adopted for adults with IDD and suspect of ASD. *Autism Research*. 1-10. DOI: 10.1002/aur.1795.
- De Schipper, J.C., **Sterkenburg, P.**, **Giltaij, H.**, Schuengel, C. & Oosterman, M. (2017). Diagnostiek van verstoorde gehechtheid. In: Bosmans, G., Claes, L., Bijttebier, P. & Noens, I. (Eds.), *Diagnostiek bij kinderen, jongeren en gezinnen, deel IV: Specifieke klachten onder de loep* (pp. 257-276). Leuven, Acco.

- Hoffman, N, **Sterkenburg, P.S.**, & Van Rensburg, E. (2017). The effect of technology assisted therapy for intellectually and visually impaired adults suffering from separation anxiety: Conquering the fear. *Assistive Technology*.
- **Giltaij, H.P., Sterkenburg, P.S.**, & Schuengel C.. (2017). Clinical diagnosis of disordered attachment behavior: Convergence of observations, interviews, and case records. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 1-17. DOI: 10.1177/1359104517709049.
- **Kef, S.** & Schuurman, M. (2017) Verbinding gewenst rondom onderzoek in de zorg aan mensen met verstandelijke beperkingen, *NTZ* (1) p. 64 – 69.
- Mutsaerts, C. G., Heinrich, M., **Sterkenburg, P.S.** & Sappok, T. (2017). Volwassenen met een verstandelijke beperking screenen op Autisme Spectrum Stoornis: de DiBAS-R en de ACL als standaard? *Tijdschrift voor Artsen voor Verstandelijk Gehandicapten (TAVG)*, 35(1), 16-20.
- **Sterkenburg, P.S.** & Zaal, S. (2017). Ontwikkeling van emotieregulatie en de rol van de gehechtheidsrelatie. In Red. De Bruijn, J., Van den Broek, A., Vonk, J., Twint, B. *Handboek Emotionele ontwikkeling van verstandelijke beperking*. Boom Uitgevers, Amsterdam.
- Vacaru, V.S., **Sterkenburg, P.S.** & Schuengel, C. (2017). Self-concept perception in institutionalized children with disturbed attachment: the mediating role of exploratory behaviors. *Child: Care, Health and Development*. 1-9. (DOI) -10.1111/cch.12521.

7. Publicatie van abstracts

De volgende abstracts zijn de afgelopen jaren gepubliceerd (auteurs namens de instelling en/of vanuit het convenant tussen Bartiméus en VU Amsterdam zijn vet gedrukt):

2014

- **Giltaij, H., Sterkenburg, P.S.** & Schuengel, C. (2014). Attachment disordered behavior and other forms of psychopathology. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. 27(4), 320.
- **Hokke, H., Lievense, P. & Sterkenburg, P.S.** (2014). The effects of mindfulness for people with visual and moderate intellectual disability and their caregivers. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. 27(4), 311.
- **Dekker, F., & Sterkenburg, P.S.** (2014). Case studies on mentalizing and non-mentalizing communication during daily care for children and adults with a visual impairment, intellectual disability and/or with problematic attachment. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. 27(4), 311.
- **Sterkenburg, P.S. & Jurriens, F.** (2014). The effect of a recently developed serious game on prejudice towards persons with disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. 27(4), 311.

2016

- **Sterkenburg, P.** (2016). Screening and diagnosing disturbed attachment: persons with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research* 60; 742.
- **Giltaij, H.** (2016). Diagnosis of disordered attachment behavior. *Journal of Intellectual Disability Research* 60; 671.

2017

- **Sterkenburg, P.**, Frederiks, K., Barakova, E., Chen, W., Peters, P. & Feijs, L. (2017). A Bioresponse System for Caregivers of Adults with Severe or Profound Intellectual Disabilities, *Journal of Mental Health Research in Intellectual Disabilities*. 10(1), 121 <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19315864.2017.1368259>
- **Dekker-van der Sande, F., & Sterkenburg, P.S.** (2017). Learning from Mentalization Based Therapy for Mentalization Based Support in Daily Care. *Journal of Mental Health Research in Intellectual Disabilities*. 10(1), 104.
- Sappok, T, Derks, O., Heinrich, M., Brooks, W., **Sterkenburg, P.**, McCarthy, J., & Underwoodh, L.. (2017). The Social communication Questionnaire for Adults With Intellectual Disability. *Journal of Mental Health Research in Intellectual Disabilities*. 10(1), 65-66.
- **Sterkenburg, P.**, Wouda, M., Hodes, M., Kluvers, D. & Langdon, P. (2017). Interpersonal Relations and ICT. *Journal of Mental Health Research in Intellectual Disabilities*. 10(1), 141.
- Sappok, T., **Sterkenburg, P.**, & Böhm, J., (2017). Autism Spectrum Disorder, Intellectual Disability, and Emotional Functioning: Relatedness and Particular Impact on Challenging Behavior. *Journal of Mental Health Research in Intellectual Disabilities*. 10(1), 173-174.
- **Sterkenburg, P.** Symposium: Parenting and Early Interventions in Intellectual Disabilities. *Journal of Mental Health Research in Intellectual Disabilities*. 10(1), 204-205.
- **Sterkenburg, P.S.**, Platje, E., Overbeek, M.M., **Kef, S.**, & Schuengel, C. (2017) Studying the Effect of Video-Feedback Intervention to Promote Positive Parenting for Parents of Children With A Visual or Visual and Intellectual Disability (VIPPV): A Randomized Controlled Trial. *Journal of Mental Health Research in Intellectual Disabilities*. 10(1), 206.

8. Overige publicaties

In tijdschriften voor diverse doelgroepen in de zorg voor mensen met een beperking zijn diverse artikelen verschenen naar aanleiding van bovenstaande publicaties. Onderstaand twee voorbeelden van landelijke nieuwsartikelen die zijn verschenen:

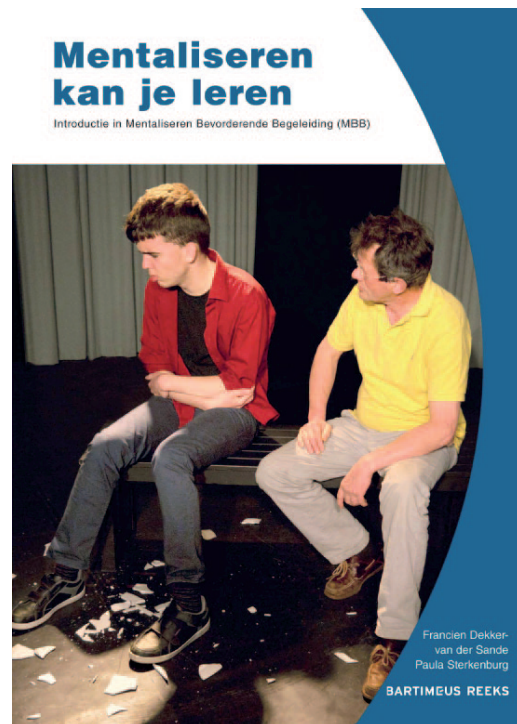
Artikelen

- * Volkskrant 10 mei 2016 thema 'Samenwerken in de Zorg': Cliënt vooruit bij veilige band met begeleider
- * Volkskrant 10 mei 2016 thema 'Samenwerken in de Zorg': Zorg en universiteit, een mooie verbinding

9. Publicatie van boeken

De volgende boeken van auteurs werkzaam bij Bartiméus zijn gepubliceerd:

- * Workbook 2013. Sterkenburg, P.S. (2013). Bindungsbeziehung entwickeln: Ein Arbeitsbuch für die Gestaltung einer engen Bindungsbeziehung mit Kindern oder Erwachsenen mit schwerer geistiger oder mehrfacher Behinderung. Bartiméus Reihe. Pinta Grafischeb Producties, Doorn. ISBN: 9789461071477.
- * Mijn kind en ik (2014), praktische tips voor ouders van kinderen die slechthoort of blind zijn. Gezamenlijke uitgave met Koninklijke Visio
- * **Francien Dekker-van der Sande & Paula Sterkenburg.** (2015). Mentaliseren kan je leren: Introductie in Mentaliseren Bevorderende Begeleiding (MBB). Bartiméus Reeks. Webedu. ISBN: 978-94-91838-35-4.
- * **Francien Dekker-van der Sande & Paula Sterkenburg.** (2016). Mentalization can be learned: Introduction to Mentalization Based Support (MBS). Bartiméus Reeks. Webedu. Engelse vertaling van het boek 'Mentaliseren kan je leren' (2015).
- * **Hans Giltaij.** (2017) Diagnostic Assessment of Attachment Related Disorders in Children with Intellectual Disabilities, Bartiméus Reeks.

10. Voordrachten en posters

Onderstaand een overzicht van presentaties en posters op internationale congressen:

2013

- Creating Connections. Congres. Kaatsheuvel, Nederland. 18-20 april 2013. Attachment guideline for Dutch youth care: Dutch practice standard on diagnostics and interventions in attachment related problems. De Wolff, M.S., Van Bakel, M.J.A., van Berkel, B.R., Juffer, F., Dekker-van der Sande, F., Roosenbrand, K., Sterkenburg, P.S., Steenkamer, H., Thoomes-Vreugdenhil, A., & Vinke, A. (poster).
- “Social participation of persons with visual impairments: Guides, pathways and milestones”. Tijdens ISED seminar A journey into research on people with disabilities: Focus on outcome variables Sleurink, Kef en Schuengel. 22 mei 2013 (poster presentatie).
- 8th ICEVI European Conference 30th june to 5th july 2013. Istanbul Turkije. Treatment of separation anxiety in adults with a visual and moderate intellectual disability: a multiple case study. Paula Sterkenburg (presentatie), Wilco den Brok, Carlo Schuengel.
- 9th Congress of EAMHID 12-14 september 2013. Lisbon/Estoril Portugal. Effect of the Technology assisted Therapy for Separation Anxiety: a multiple case study. Sterkenburg, P.S. (presentatie), Den Brok, W. & Schuengel, C.
- Congres Disability studies international conference, The Art of Belonging. 31-10 – 2-11. Community perspectives on increasing social participation of persons with visual impairments. Kef and Sleurink. (poster).
- Congres Disability studies international conference, The Art of Belonging. 31-10 – 2-11. “Yes, I can ”The art of social participation of young adults with visual impairments. Kef and Sleurink. (presentatie).
- Op uitnodiging: Multi Plus, Groeien in mogelijkheden: ondersteuning van kinderen en volwassenen met ernstige meervoudige beperkingen. Mechelen, België. 30 mei 2013. Opbouwen van een vertrouwensrelatie met personen met ernstige meervoudige beperkingen. Sterkenburg P.S. (presentatie).
- Op uitnodiging: 9th Congress of EAMHID 12-14 september 2013. Lisbon/Estoril Portugal. Pre-course presentations. Attachment and disability. Sterkenburg, P.S. (presentatie) & Schuengel, C.
- Op uitnodiging: AG Psychologie im VBS ‘In Verbindung kommen ’Autonomie und Binding bei sehbehinderten und blinden Kindern und Jugendlichen. 8 – 10 november 2013. Stuttgart Duitsland. The role of attachment in the care for persons with a visual and intellectual disability. Sterkenburg, P.S. (presentatie).
- Op uitnodiging: AG Psychologie im VBS ‘In Verbindung kommen ’Autonomie und Binding bei sehbehinderten und blinden Kindern und Jugendlichen.. 8 – 10 november 2013. Stuttgart Duitsland. Workshop: Integrative therapy for attachment and behaviour (ITAB) in practice. Sterkenburg, P.S. (presentatie/workshop).
- Op uitnodiging: Research meeting Lund Zweden. 6 december 2013. Attachment in the care for persons with an intellectual disability. Sterkenburg, P.S. (presentatie).

2014

- Presentatie en moderatoractiviteiten tijdens IASSID conferentie in Wenen.
- ISED Research dag poster Eline Heppe. A randomized controlled trial testing the efficacy of a mentoring intervention to improve social participation of adolescents with visual impairments. 15-11-2014.
- WAIMH 14th World Congress. Edinburgh, Scotland. 14-18 June 2014. The social support network of mothers with HIV/AIDS and psychosis. Spies, R., Vriend, I., Koele, A., Sterkenburg, P.S., Schuengel, C. & van Rensburg, E. (poster presentatie).
- IASSIDD Europe Regional Congress. 14-17 July 2014. Vienna. Attachment disordered behavior and other forms of psychopathology. Giltaij, H. (presentatie), Sterkenburg, P.S. & Schuengel, C.
- IASSIDD Europe Regional Congress. 14-17 July 2014. Vienna. The effects of mindfulness for people with visual and moderate intellectual disability and their caregivers. Hokke, H. (presentatie), Lievense, P. & Sterkenburg, P.S.
- IASSIDD Europe Regional Congress. 14-17 July 2014. Vienna. Case studies on mentalizing and non-mentalizing communication during daily care for children and adults with a visual impairment, intellectual disability and/or with problematic attachment. Dekker, F., & Sterkenburg, P.S.
- IASSIDD Europe Regional Congress. 14-17 July 2014. Vienna. The effect of a recently developed serious game on prejudice towards persons with disabilities. Sterkenburg, P.S. & Jurriens, F. (presentatie).

2015

- Self-esteem Changes in the Transition to Adulthood for Adolescents with Visual Disabilities poster presentatie 13-11-2015 ISED Research dag Eline Heppe, Sabina Kef en Carlo Schuengel.
- Evangelisches Krankenhaus Geistige Behinderung Abteilung Psychiatrie, Psychotherapie und Psychosomatik. Attachment and emotional development. 16-19 February 2015. Berlijn. Sterkenburg, P.S.
- Fatherhood Of Young Men With Visual Impairments SRCD-conference, Philadelphia, maart 2015 Kef, S. & Klein, M.
- Self-esteem Changes in the Transition to Adulthood for Adolescents with Visual Disabilities SRCD-conference, Philadelphia, maart 2015 Heppe, E. Kef, S. & Schuengel, C.
- Social inclusion of persons with disabilities and the role of academic professionals. Poster presentatie op EAMHID congres, Florence september 2015, S. Kef, X. Moonen en K. Fischer.
- EAMHID congres, september 2015 Florence. Intersubjectivity and joint attention in children with a visual or visual-and-intellectual disability: systematic literature review P.S. Sterkenburg, E. v.d. Broek, A. v. Eijden, M. Overbeek, & S. Kef (poster).
- EAMHID congres, september 2015 Florence. The effect of a 'serious game' focused on the stimulation of empathy Sterkenburg, P.S. (presentatie).

2016

- Wissenschaftlichen Gesellschaft Autismus-Spektrum (WGAS) congres. 10-11 maart 2016. Freiburg. Doppelt hält besser? - Die Kombination zweier Screening Instrumente verbessert die diagnostische Validität bei Menschen mit Intelligenzminderung und Autismusverdacht. Manuel Heinrich, Charlotte Mutsaerts, Paula Sterkenburg, & Tanja Sappok (poster).
- WAIMH 15th World Congress. Parent- and child-related stress attributions and parental self-efficacy in parents of children with visual disabilities. 29 mei tot 2 juni 2016. Praag. Overbeek, M.M., Zwarts, N., van den Broek, E., van Eijden, A., Sterkenburg, P.S., Kef, S., Schuengel, C. (poster). Deze poster is ook aangeboden tijdens ZonMW-Inzicht-ontmoetingsdag op 18 februari 2016.
- WAIMH 15th World Congress. Guideline for mentalization based counselling for children, adolescents and adults with problematic attachment with visual and /or intellectual disability. 29 mei tot 2 juni 2016. Praag. Francien Dekker & Paula Sterkenburg.
- IASSIDD 15th World Congress. Screening and diagnosing disturbed attachment: persons with ID. 14-19 augustus, Melbourne (Australie). Paula Sterkenburg.
- IASSIDD 15th World Congress. Diagnosis of disordered attachment behaviour. 14-19 augustus, Melbourne (Australie). Hans Giltaij.
- ECPVI 2016. Budapest. Parental self-efficacy, stress and sensitivity: parents of young children with a visual impairment. 10th – 12nd November 2016. Ellen van den Broek, Ans van Eijden, Mathilde Overbeek, Sabina Kef, Paula Sterkenburg, Swaantje Nuyens, & Carlo Schuengel.
- European congress of psychomotricity 2016 Luzern CH, “Breathing inbreathing out” Mindfulness and psychomotor therapy for clients with visual and/or intellectual disabilities. Floor Jurriens, Hannelies Hokke.
- Op uitnodiging: 21 februari 2016. Nürnberg Duitsland. Sterkenburg, P.S. (verzorging van hele dag). Die Rolle von Bindungsbeziehung in der Betreuung von Menschen mit Sehbehinderung, Blindheit und geistiger Behinderung.
- Op uitnodiging: 22 & 23 augustus 2016. Shanghai China. Sterkenburg, P.S. (presentatie) Fugan Universiteit.
- Wissenschaftlichen Gesellschaft Autismus-Spektrum (WGAS) congres. 10-11 maart 2016. Freiburg. Doppelt hält besser? - Die Kombination zweier Screening Instrumente verbessert die diagnostische Validität bei Menschen mit Intelligenzminderung und Autismusverdacht. Manuel Heinrich, Charlotte Mutsaerts, Paula Sterkenburg, & Tanja Sappok (poster).
- Op uitnodiging: 16-03-2016 – 18-03-2016: European Mentoring Summit– workshop: A randomized controlled trial testing the efficacy of a mentoring intervention to improve social participation of adolescents with visual impairments (Eline Heppe).
- 01-06-2016 – 05-06-2016: Self-determination Conference – poster presentatie: Self-determination in promoting social participation of adolescents with visual impairments: RCT study of a mentoring intervention. Eline Heppe, Sabina Kef en Carlo Schuengel.
- Op uitnodiging: 15-09-2016 – 18-09-2016: European Association for Research on Adolescence– symposium presentatie: The linkage between basic psychological needs and psychosocial functioning of adolescents with visual impairment. Eline Heppe.

- IASSIDD 15th World Congress 2016 Working with a Video-feedback intervention (VIPP-LD): how can parents with ID benefit from it? 14 - 19 augustus, Melbourne (Australie). Marja Hodes.
- IASSIDD 15th World Congress 2016 Towards an integrative model of successful parenting of persons with ID 14-19 augustus, Melbourne (Australie). Sabina Kef.
- IASSIDD 15th World Congress 2016 Factors explaining job satisfaction of persons with intellectual disabilities 14-19 augustus, Melbourne (Australie). Poster Alma Akkerman, Sabina Kef en Herman Meininger.
- IASSIDD 15th World Congress 2016 How to promote social participation? Preliminary results of a RCT-study testing a Mentor Support intervention. 14-19 augustus, Melbourne (Australie). Poster Eline Heppe, Sabina Kef en Carlo Schuengel.
- ECPVI 2016. Budapest. How to promote social participation? Preliminary results of a RCT-study testing a Mentor Support intervention. 10th – 12nd November, poster Eline Heppe, Sabina Kef en Carlo Schuengel.
- Op uitnodiging: ECPVI 2016. Social participation from adolescence to young adulthood: results from an accelerated longitudinal research from 1996 through 2016 Budapest. 10th – 12nd November key-lecture Sabina Kef.

2017

- Improving social participation of adolescents with visual impairments: a mentoring intervention. Presentatie Disability Studies Congres in Amsterdam, 02-12-2017 (Eline Heppe).
- Linkages between parent and peer support and loneliness of people with visual impairments: A longitudinal study. Presentatie SRCD conference in Austin Texas, 5 t/m 8 April 2017 (Eline Heppe).
- Societal participation and psychosocial development from adolescence to young adulthood. Organizer an chair of symposium VISION conference in Den Haag, 26 t/m 29 juni 2017 (Sabina Kef).
- Experiences of adolescents with visual impairments, their parents and professionals in promoting success in job participation. Co-presenter symposium VISION conference in Den Haag, 26 t/m 29 juni 2017 (Sabina Kef).
- A longitudinal perspective on social participation and psychosocial development of young persons with visual impairments. Presenter symposium VISION conference in Den Haag, 26 t/m 29 juni 2017 (Sabina Kef).
- Social participation and self-determination of adolescents with visual impairments: preliminary results of a RCT study of a mentoring intervention. Presenter symposium VISION conference in Den Haag, 26 t/m 29 juni 2017 (Eline Heppe).
- A retrospective perspective on parenting behavior and stress: parents and adolescents with visual impairments. Presenter symposium VISION conference in Den Haag, 26 t/m 29 juni 2017 (Sabina Kef).
- Social participation of persons with visual impairments: Guides, Pathways, and Milestones. 2 Mei in Durham North Carolina. (Eline Heppe).
- Social participation of persons with visual impairments: Guides, Pathways, and Milestones. 31 Mei Duke University Department of Pediatrics Durham North Carolina. (Eline Heppe).

- Does Having a Similar Disability Matter for Match Outcomes?: A Randomized Study of Matching Mentors and Mentees by Visual Impairment. Presentatie studiemiddag/seminar Hogeschool Rotterdam, 9 november 2017 (Eline Heppe).
- Workshop Interventiestudies, ISED Seminar Onderzoek in de gehandicaptenzorg Leuven 6 en 7 juni 2017 Dr. Paula Sterkenburg en dr. Sabina Kef.
- Nashville VSA 14-16 maart 2017. Attachment in de care for persons with an intellectual disability. Nashville Universiteit vakgroep zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. Visiting: Mary Tarsha: Peabody College & Sohee Park, Ph.D: Gertrude Conaway Vanderbilt Professor, Department of Psychology, Vanderbilt University. Paula Sterkenburg (presentatie).
- Wissenschaftliche Tagung Autismus-Spektrum. 30 to 31 March 2017 Berlin. SCQ-AID: The Social Communication Questionnaire for Adults with Intellectual Disability: Tanja Sappok, Olivia Derks, Manuel Heinrich, Whitney Brooks, Paula Sterkenburg, Jane McCarthy, & Lisa Underwood (presentatie).
- Fortior Studiedag: 8 juni 2017. Utrecht. Mentaliseren Bevorderende Begeleiding. Francien Dekker en Paula Sterkenburg. <https://www.fortior.info/kennis-vaardigheden/mentaliseren-bevorderende-begeleiding>.
- ISED seminarie 6-7 juni 2017. Universiteit van Leuven, België. Interventiestudies. Paula Sterkenburg en Sabina Kef (workshop).
- EAMHID 2017 Luxemburg. The Social Communication Questionnaire for Adults with Intellectual Disability. 21-23 September. Tanja Sappok, Olivia Derks, Manuel Heinrich, Whitney Brooks, Paula Sterkenburg, Jane McCarthy, Lisa Underwood.
- EAMHID 2017 Luxemburg. Learning from Mentalization Based Therapy for Mentalization Based Support in Daily Care. 21-23 September. Dekker-van der Sande, F. & Sterkenburg, P.
- EAMHID 2017 Luxemburg. RCT study studying the effect of Video-feedback Intervention to promote Positive Parenting for parents of children with a visual or visual-and-intellectual disability (VIPP-V) Paula S. Sterkenburg, Evelien Platje, Mathilde M. Overbeek, Sabina Kef, Carlo Schuengel.
- VISION 2017. Den Haag. Symposium: Parenting of children with a visual impairment. P. S. Sterkenburg.
- VISION 2017. Den Haag. Symposium: Attachment. P. S. Sterkenburg.
- VISION 2017. Den Haag. Treatment of Disturbed Attachment. P.S. Sterkenburg.
- VISION 2017. Den Haag. Learning from Mentalization Based Therapy for Mentalization Based. Dekker-van der Sande, F., & Sterkenburg, P.S.
- VISION 2017. Den Haag. Parenting of young children with a visual impairment. Results of a systematic literature review Ellen G. C. van den Broek & Ans J. P.M. van Eijden, Mathilde M. Overbeek, Sabina Kef, Paula S. Sterkenburg, Carlo Schuengel.
- VISION 2017. Den Haag. The effectiveness of Video-feedback Intervention to promote Positive Parenting for parents of children with a visual or visual-and-intellectual disability (VIPP-V). Paula S. Sterkenburg, Evelien Platje, Mathilde M. Overbeek, Sabina Kef, Carlo Schuengel.

- VISION 2017. Den Haag. Stop Bullying – Serious Game. Pieterneel Lievense & Paula Sterkenburg.
- VISION 2017. Den Haag. Sensors in the care for persons with a visual-andintellectual disability: use, needs, practical issues and ethical concerns Gerdien Woensdregt, Hans Scholten, Claudia van Alfen & Paula Sterkenburg. (poster).
- VISION 2017. Den Haag. Examining the link between visual impairments and psychosis: a systematic literature review. Tineke de Jonge & Paula Sterkenburg. (poster) DOI: 10.13140/RG.2.2.26160.97285.
- WPA XVII World Congress of Psychiatry. 8–12 October 2017. Berlin. SCQ-AID: The Social Communication Questionnaire for Adults with Intellectual Disability. Tanja Sappok, Olivia Derks, Manuel Heinrich, Whitney Brooks, Paula Sterkenburg, Jane McCarthy, Lisa Underwood.
- European Congress for Developmental Psychology, aug 2017 Utrecht. Disturbances of Attachment Interview : a screening instrument in diagnostic assessment of disordered attachment. H.P. Giltaij (presentatie), C. Schuengel & P.S. Sterkenburg.
- Op uitnodiging: 23-25 februari 2017. Würzburg, Duitsland. Sterkenburg, P.S. (verzorging van driedaagse training). Integratieve Therapie voor Gehechtheid en gedrag.
- EMHID conference Luxemburg September 2017. Autism Spectrum Disorder, intellectual disability, and emotional functioning: Relatedness and particular impact on challenging behavior. Tanja Sappok (presentatie), Paula Sterkenburg, Julia Böhm.
- ICEVI july 2017. Brugge. Mindfulness-based treatment for persons with a visual impairment or visual-and-intellectual disability. 2-7 juli. H. Hokke & P.S. Sterkenburg.
- 3rd International Disability Conference. 30 nov – 2 dec. 2017. Amsterdam. A joint venture: persons with a disability, their representatives and researchers working side-by-side in scientific research projects. (presentatie). M. Wouda, H. Sandvoort, S. Sergeant, S. van Wijngaarden & P.S. Sterkenburg.
- Op uitnodiging: Verkeerd verbonden: over emotionele ontwikkeling en gehechtheid. 4de Sen-Seo Symposium. 8 december 2017. Gent. Ontwikkeling van emotieregulatie en de rol van de gehechtheidsrelatie. P.S. Sterkenburg. (plenaire presentatie).
- Op uitnodiging: Verkeerd verbonden: over emotionele ontwikkeling en gehechtheid. 4de Sen-Seo Symposium. 8 december 2017. Gent. Integratieve Therapie voor Gehechtheid en Gedrag (ITGG) P.S. Sterkenburg. (workshop).

11. Nominaties, prijzen en erkenningen

Vanaf 2013 zijn de volgende nominaties, prijzen en erkenningen ontvangen:

- * De richtlijn Problematische gehechtheid Jeugdzorg is opgenomen in databank van de NJI: De Wolf, M.; **Dekker-van der Sande, F.**; **Sterkenburg, P.**; Thoomes-Vreugdenhil, A.(2014). (NIP, NVMW, NVO).
- * Een plaats in de top 3 van de VU EMGO+ Societal Impact Award 2015, voor de Hi Sense App van Paula Sterkenburg: Sensitivity for the verbal/non-verbal behavior of persons with a severe multiple disability add to their self-control / Sensitiviteit voor de signalen van mensen met ernstig meervoudige beperkingen vergroot hun eigen regie (2015).
- * Het winnende idee van Stichting Nieuwzorg in Het Beste Zorgidee van Nederland 2015 is een app gebaseerd op het ontwerp en de ervaringen met de 'Shakem' app van Bartiméus.
- * Op de shortlist VGN Gehandicaptenzorgprijs 2016 voor de Serious game: 'Stop nu met pesten'.
- * De next Generation Award 2017 van het internationale congres Vision is gewonnen door Eline Heppe voor de presentatie: The role of perceived parent and peer support during adolescence on loneliness later in life of people with visual impairments.
- * Prijs van het Innovatiefonds Zorgverzekeraars (2017) voor het project Spelenderwijs spiegelen.
- * Gerdien Woensdregt en Tineke de Jonge waren beiden genomineerd voor de Upcoming Scientist Award voor hun posters bij VISION 2017 Den Haag. Poster van Gerdien Woensdregt: 'Sensors in the care for persons with a visual-andintellectual disability: use, needs, practical issues and ethical concerns'. Poster van Tineke de Jonge: 'Examining the link between visual impairments and psychosis: a systematic literature review'.

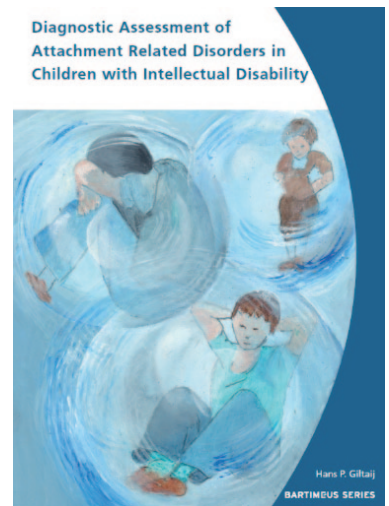
12. Promoties

De volgende promoties en leerstoelen zijn momenteel lopend of de afgelopen jaren afgerond:

- * **PhD – Hans Giltaij: Diagnostic Assessment of Attachment Related Disorders in Children with Intellectual Disabilities, Bartiméus Reeks. 2017:**

Samenvatting van het onderzoek (bron: [website Bartiméus](#))

Psycholoog Hans Giltaij is donderdag 23 november 2017 aan de Vrije Universiteit gepromoveerd op de diagnose van hechtingsstoornissen bij kinderen met een licht verstandelijke beperking. Met zijn onderzoek levert Bartiméus een nieuw diagnostisch protocol en een nieuw observatie-instrument om deze stoornissen vast te stellen bij kinderen in de leeftijd van 5-11 jaar, bij wie tot nu toe slechts moeilijk een diagnose gesteld kon worden. Naast het diagnostische instrument levert Giltaij met zijn proefschrift een verheldering in de definiëring van het onderscheid tussen hechting gerelateerde stoornissen en stoornissen in het autismespectrum. Deze definiëring wordt gebruikt in de DSM5 classificatiecriteria.

Het onderzoek

Giltaj is coördinator GGZ bij Bartiméus en werkzaam op de afdeling Psychotherapie, gespecialiseerd in onderzoek en de behandeling van cliënten met een meervoudige beperking. De afgelopen twaalf jaar heeft hij onderzoek gedaan bij kinderen met een lichte verstandelijke beperking in de leeftijd van 5-11 jaar, die vanwege psychische, psychiatrische of gedragsproblemen voor onderzoek verwezen waren naar een gespecialiseerd centrum voor Kinder- en Jeugdpsychiatrie. Deze groep kinderen heeft vaak te maken gehad met problematische situaties in de vroege jaren waardoor geen goede hechting heeft kunnen ontstaan. Kinderen met een lichte verstandelijke beperking hebben drie tot vier keer hoger risico op het ontwikkelen van psychologische, psychiatrische stoornissen en/of gedragsproblemen als kinderen zonder deze beperking.

De resultaten

Uit onderzoek van Hans Giltaj blijkt dat bij de onderzochte kinderen 18% een hechting gerelateerde stoornis (HGS) heeft. Een verstoorde gehechtheid kan ontstaan wanneer een kind in de eerste levensjaren geen stabiele hechtingsrelatie met één of meerdere voor het kind belangrijke volwassenen (ouders, voogd of begeleiders) kan opbouwen. We hebben als mens een aangeboren drijfveer om ons te hechten aan iemand, die ons zorg, steun en troost biedt. Als door omstandigheden een kind op vroege leeftijd in een instelling wordt geplaatst waar veel wisselende begeleiding is, of in een kindertehuis, of door ziekte veel tijd in ziekenhuizen doorbrengt, veelvuldig wisselt van pleeg- of crisisgezin, of te maken heeft met ouders die minder beschikbaar zijn door bijvoorbeeld een drugsverslaving of eigen problematiek, dan loopt een kind het risico op een hechting gerelateerde stoornis. Deze groep kinderen loopt tevens een groot risico op het ontwikkelen van andere gedrags- of psychiatrische problemen (comorbiditeit). Ook hebben ze een grotere ontwikkelingsachterstand dan de onderzochte kinderen zonder een hechting gerelateerde stoornis. Deze ontwikkelingsachterstand is niet te relateren aan de licht verstandelijke beperking, maar aan de hechting gerelateerde stoornis. Verder levert het onderzoek een verheldering in de definiëring van het onderscheid tussen hechting gerelateerde stoornissen en autismespectrumstoornissen, zoals gebruikt in de DSM-5 classificatiecriteria.

Toepassing

De resultaten en conclusies uit dit onderzoek moeten leiden tot een verfijndere aanpak van de begeleiding van kinderen in instellingen en ook tot meer aandacht voor mensen met een hechting gerelateerde problematiek. Zo zou bijvoorbeeld bij de intake van nieuwe cliënten in instellingen standaard meer doorgevraagd moeten worden over de ontwikkelingsgeschiedenis in de eerste jaren van het kind/de cliënt. Naarmate dit later in het leven van de cliënt gebeurt, wordt het moeilijker om de juiste informatie te verkrijgen en daarmee moeilijker om aan gehechtheid gerelateerde stoornissen vast te stellen. Hoe eerder de diagnose kan worden gesteld, hoe beter de behandeling en begeleiding die kan worden geboden.

Cursus

Op basis van dit onderzoek is een cursus ontwikkeld voor de interviewmethode om verstoord hechtingsgedrag te diagnosticeren. Deze interviewmethode is onderdeel van het 3-fasenmodel om tot diagnose te komen. De cursus is bedoeld voor psychologen, gedragsdeskundigen en psychiaters die diagnostiek uitvoeren, en is toepasbaar bij kinderen tot 12 jaar. In Nederland wordt de cursus gegeven door twee universitaire docenten van de VU Amsterdam en door Hans Giltaj zelf. De RINO Groep in Utrecht organiseert deze (postdoctorale) training. Het is de ambitie om het klinisch observatie-instrument uit het onderzoek ook als cursus binnen de RINO aan te gaan bieden.

Meer onderzoek is nog nodig om het nieuwe protocol en de instrumenten toepasbaar te maken voor oudere kinderen en volwassenen.

13. Tot slot

In dit document heeft u de (wetenschappelijke) inspanning kunnen lezen van de Academische Werkplaats 'Sociale relaties en gehechtheid'. De samenwerking binnen dit expertisegebied is de laatste jaren enorm uitgebreid en zal zich nog verder uitbreiden. Alle activiteiten zijn en worden ontwikkeld om de kwaliteit van leven voor mensen met een visuele en/of verstandelijke beperking te vergroten. Bartiméus richt zich hierbij alleen op de combinatie van deze beperkingen. De samenwerking is er echter ook op gericht om alle kennis breder binnen de gehandicaptenzorg en het onderwijs te verspreiden.

LIJSTEN

Vermelde organisaties:

Naam	Omschrijving
Ambiq	Orthopedagogisch Behandelcentrum voor kinderen met een licht verstandelijke beperking
ASVZ	Diagnostiek, behandeling en begeleiding van mensen met een verstandelijke beperking
Bartiméus Academie	Deskundigheidsbevordering van professionals in zorg en onderwijs rondom een groot aantal thema's.
Ben Sajat Centrum	Brengt onderzoekers, professionals en opleiders bij elkaar om het leven van kwetsbare mensen te verbeteren.
Cordaan	Helpt iedereen die verpleging, verzorging, begeleiding en/of ondersteuning nodig heeft.
Fonds NutsOhra	Ondersteunt initiatieven die kwetsbare groepen in de samenleving kansen bieden en een betere kwaliteit van leven.
Gewoon Bijzonder	Nationaal Programma Gehandicapten, voor betere zorg en ondersteuning voor mensen met een verstandelijke of meervoudige beperking, of niet-aangeboren hersenletsel (Regie ZonMw).
Hogeschool Amsterdam	
Ipse de Bruggen	Biedt zorg aan verstandelijk- en meervoudig gehandicapten in Zuid-Holland.
Metropolisfilm	Vervaardigt documentaires in opdracht en als autonome projecten.
Ons Tweede Thuis (OTT)	Werkt samen aan een goed leven. Voor mensen met verstandelijke beperking, niet-aangeboren hersenletsel of autisme.

Prader-Willi Fonds	Financiert wetenschappelijk onderzoek op het gebied van het Prader-Willi syndroom en activiteiten die de beschikbare kennis bundelen en uitdragen.
RINO Utrecht	Biedt opleidingen, cursussen en trainingen (ook incompany en maatwerk) voor de geestelijke gezondheidszorg en aanverwante sectoren.
ROC Amsterdam	
Tanja Sappok Berlijn	Behandelcentrum voor mensen met een verstandelijke beperking
TU/e, Technische Universiteit Eindhoven	Department of Industrial Design
Twentse Zorgcentra	Wonen, dagbesteding en ambulante begeleiding en behandeling voor mensen met een verstandelijke beperking.
Vereniging Bartiméus Sonneheerdt	Maakt zich sterk voor blinde en slechtziende mensen door geld in te zamelen en bewustwording in de samenleving te creëren.
Vilans, Kennisplein	Verbetering wonen, welzijn en zorg voor ouderen door innovatieve instrumenten en aanpakken beschikbaar te maken.
VIVIS, Vereniging van Instellingen voor mensen met een Visuele beperking	Werkt aan kwalitatief hoogwaardige, passende zorg- en dienstverlening voor mensen met een visuele beperking en eventueel bijkomende beperkingen.
Vrije Universiteit Amsterdam	Faculteit der Gedrags- en Bewegingswetenschappen, Afdeling ontwikkelingspedagogiek.
Vrije Universiteit Amsterdam	Faculteit der Psychologie en Pedagogiek, afdeling Ontwikkelingspedagogiek.
ZonMw	Financiert gezondheidsonderzoek én stimuleert het gebruik van de ontwikkelde kennis om daarmee de zorg en gezondheid te verbeteren.

Vermelde medewerkers / actief betrokkenen van Bartiméus & Vrije Universiteit Amsterdam:

Naam	Functie
M. Akkermans	Secretaresse
C. van Alfen	Arts Verstandelijk Gehandicapten
F. Dekker	Klinisch psycholoog/kinder- en jeugdtherapeut

L. Enkelaar	Fysiotherapeut
H. Giltaj	Klinisch psycholoog/senior psychotherapeut/coördinator GGZ
K. van Haften	GZ-psycholoog Orthopedagoog
E. Heppe	Post doc onderzoeker
H. Hokke	Psychomotorisch therapeut en coach begeleiders
A. de Jong-Koelé	GZ-psycholoog/neuropsycholoog
S. Kef	Universitair Docent
P. Lieveense	Onderzoeksmedewerker afdeling Psychotherapie
D. Lunenburg	ICT-deskundige, oprichter FabLab
E. Luttk	Psycholoog NIP/Arbeid en Organisatie
A. Maasland	Kenniscoördinator
M. van Montfoort	Teamleider
M. Meerlo	Projectmedewerker FabLAB
N. Nijhof	Projectleider
H. Sandvoort	Ervaringsdeskundige
C. Schipper	Manager
H. Scholten	Programmamanager cliënten ICT & Domotica

C. Schuengel	Hoogleraar
L. van Rouendal	Ervaringsdeskundige
Dr. P.S. Sterkenburg	GZ-psycholoog en Bestuurslid bij European Association for Mental Health in Intellectual Disability (EAMHID)
M. Weijburg	GZ-psycholoog Orthopedagoog
W. Westerhuis	GZ-psycholoog/neuropsycholoog
G. Woensdregt	Projectmedewerker
S. van Wijngaarden	PhD onderzoeker in opleiding
E. van Wingerden-Fontein	Post doc onderzoeker
Y. Zoutenbier	Gedragsdeskundige

